

POROČILO O PRESKUSU št.: LVG 2019-010

Naročnik: Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Tolmin, Tumov
drevored 17, 5220 Tolmin, Slovenija

Številka zapisnika: Pregled(i): LVGP2019/00018 (Škvarska rajda).

Št. vzorca iz zapisnika: LVG2019/00063/DJ

Opis vzorca: *Fagus sylvatica*, les, lubje, sekanci

Datum odvzema vzorca: 14.03.2019

Datum prejema vzorca: 14.03.2019

Čas izvajanja preskusa: 14.03.2019

Datum izdaje poročila: 15.03.2019

Namen testiranja: sum na: *Biscogniauxia nummularia*

Vzorec	Metoda	Organizem	Rezultat	Opombe
LVG2019/00063/DJ	LVG Morfološka analiza – glive	<i>Biscogniauxia nummularia</i>	pozitiven	

Odgovorni analitik(i):

prof. dr. Dušan Jurc

Avtor(ji): prof. dr. Dušan Jurc, dr. Barbara Piškur, Peter Smolnikar, dr. Nikica Ogris

Podatki in strokovno mnenje k poročilu o preskusu št.: LVG 2019-010

V četrtek, 14. 3. 2019 smo si ogledali bukove sestoje v OE Tolmin, KE Ajdovščina z domačim imenom Škvarska rajda: Zoran Zavrtanik (vodja odseka za ukrepe v gozdovih OE Tolmin, ZGS), Mitja Turk (vodja KE Ajdovščina, ZGS), revirni gozdar Svit Trkman (KE Ajdovščina, ZGS), dr. Barbara Piškur (GIS), Peter Smolnikar (GIS) in prof. dr. Dušan Jurc (GIS). Sporočili ste, da sumite na močan pojav bolezni pooglenitev bukve, ki je prizadela obsežno področje bukovo-jelovih gozdov vzhodno od Cola, na nadmorski višini okoli 700 m.

Pooglenitev bukve povzroča gliva *Biscogniauxia nummularia* (Bull.) Kuntze, s slovenskim imenom novčičasta skorjoderka. O glivi in bolezni, ki jo povzroča na bukvi, smo sodelavci Laboratorija za varstvo gozdov napisali že več prispevkov, ki so dostopni na portalu Varstvo gozdov Slovenije, npr. dolgoročne in kratkoročne napovedi bolezni, karta zabeležene razširjenosti, slike in več PPD poročil (npr. podroben opis in spremljajoči organizmi v poročilu <https://www.zdravgozd.si/dat/pdp/p652.pdf>). Zato v nadaljevanju opisujemo predvsem vtise iz terenskega ogleda in podajamo mnenje o ukrepih.

Identifikacija glive novčičasta skorjoderka na terenu je enostavna, saj oblikuje značilne trde, okrogle ali podolgovate ploščate in črne trosnjake (strome s periteciji), po katerih jo prepoznamo. Ti se oblikujejo kmalu po odmiranju skorje in so prisotni na odmrlih deblih in vejah še več let, dokler jih ne nadomestijo druge glive razgrajevalke lesa. Strome so velike 0,5–6 cm × 0,5–5 cm, so precej tanke in merijo v debelino 0,6–0,8 mm. Večkrat se tudi zraščajo med sabo v večje črne zaplate.

Gliva je endofit in je stalno prisotna v skorji in lesu navadne bukve, vendar je neaktivna in se ne razrašča. V sušnem in vročem vremenu pa postane patogena in se prične razraščati v lesu in skorji in povzroči njuno odmiranje. Z ozirom na jakost sušnega stresa se lahko aktivira le v delih drevesa (npr. le v posamičnih vejah) v katerih je primanjkljaj vode največji (pogosto vrh krošnje ali stranske veje). Zaradi tega ti deli odmrejo. Ob močnejšem stresu pa se odmiranje skorje nadaljuje po deblu navzdol, navadno v ovalnih nekrozah in celo drevo lahko odmre (slika 1, slika 2). Drevesa na istem rastišču so lahko v različno močnem sušnem stresu, ker imajo korenine razraščene različno, v bolj ali manj z vlago preskrbljenih tleh. Tudi endofitska prisotnost *B. nummularia* je različna od drevesa do drevesa. Zato lahko nekatera drevesa na istem rastišču bolezen bolj prizadene kot druga.

Pooglenitev bukve se sporadično pojavlja predvsem po sušnih in vročih obdobjih na robu areala bukve pri nas, na toplih rastiščih s plitvimi tlemi. Pojav bolezni na obsežnem področju visokega krasa v okolici Cola je še posebej zaskrbljujoč, ker je tu bukev nosilna drevesna vrsta in značilni simptomi bolezni se pojavljajo na veliki površini. Modeliranje in prognoza pojava pooglenitve bukve temeljita predvsem na dolgoročnih napovedih poviševanja povprečnih temperature zraka in spremenjenega režima padavin pri nas. Pregled doslej izdelanih prognoz kaže, da na območju okoli Cola, ki ga je bolezen prizadela v sedanjem času, izbruh pooglenitve bukve ni bil napovedan. Domnevamo, da je vzrok temu dejstvo, da model napovedi bolezni ne upošteva globine tal, oziroma zadrževalne kapacitete tal za vodo. Tla na pregledanem območju so kamnita, plitva in značilna za visoki kras. Tak tip kraških tal je izjemno odceden in kljub relativno veliki količini padavin se v sušnih obdobjih tla osušijo bolj kot drugi tipi globjih tal in sušni stres povzroči izbruh bolezni.

Slika 1. Nedavno odmrta skorja je rjava, na njej so trosnjaki novčičaste skorjoderke (foto: D. Jurc)

Slika 2. Na dlje časa odmrlem deblu so stari trosnjaki novčičaste skorjoderke (foto: D. Jurc)

Bolezni ne moremo zatirati, lahko pa poskrbimo za zmanjševanje škode zaradi hitrega razvoja lesnih trohnob v bukovih sortimentih s čim hitrejšim spraviplom poškodovanih dreves. Za posek označimo drevje, ki ima odmrle predele skorje na deblu s črnimi trosnjaki novčičaste skorjoderke in drevesa, ki imajo odmrli vrh in večje število vej v krošnji. V kolikor so odmrle le posamične veje v krošnji, bo drevo preživelo in verjetno se trohnobe lesa ne bodo širile po deblu navzdol. Vendar je jakost bolezni in njen škodljivi vpliv v prihodnjih letih odvisen predvsem od sušnih stresov, ki bodo

ali pa ne bodo prizadeli območja. Močnejši bodo, bolj bo bolezen prizadela bukve. V prizadetem območju je zato ustrezno poskušati zagotoviti čim bolj mešano sestavo bodočega gozda (jelka, javor, češnja in druge drevesne vrste, ki se naravno pomlajujejo, ali celo vnašati druge listavce s sajenjem) in postopoma spreminjati čiste bukove sestoje v mešane in čim bolj raznodobne. Predvsem menimo, da bi bilo ustrezno povečati primes bele jelke, vsaj na zanjo najustreznejših rastiščih (slika 3).

Pri vnosu v xTi predlagamo, da navedete razlog poseka “bolezni” (vrsta sečnje 302) in “novčičasto skorjoderko (pooglenitev bukve)” (IDSD 320). Ti podatki, ki jih zajemamo iz evidenc ZGS, bodo omogočali preverjanje napovedi in izboljšave prognoz pojava te bolezni.

Slika 3. Prisotno je močno pomlajevanje jelke (*Abies alba*), ki bi jih bilo smiselno zaščititi pred divjadjo.

Sestavili:

Prof. dr. Dušan Jurc

Dr. Barbara Piškur

Peter Smolnikar

Dr. Nikica Ogris